

POSTANOWIENIE

Dnia 28 września 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Manowska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Mariusz Łodko

SSN Kamil Zaradkiewicz

w sprawie z powództwa Syndyka masy upadłości I. S.A. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W.

przeciwko J. L. , J. L., J. L., M. L. , J. L. K.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną i nakazanie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 28 września 2021 r.,

zażalenia pozwanych: J. L. , M. L. , J. L. K. na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 5 sierpnia 2020 r., sygn. akt I ACa (...),

**1) odrzuca zażalenie skierowane przeciwko rozstrzygnięciu
zawartemu w pkt. 2 postanowienia z dnia 5 sierpnia 2020 r.**

**2) uchyla zaskarżone postanowienie częściowo, to jest, w pkt.
3 odrzucającym skargę kasacyjną.**

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 5 sierpnia 2020 r. Sąd Apelacyjny w (...), w sprawie o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną i nakazanie z powództwa Syndyka masy upadłości I. S.A. w upadłości likwidacyjnej przeciwko J. L., J. L., J. L., M. L., J. L. K. , na skutek skargi kasacyjnej pozwanych od wyroku

tego Sądu z dnia 7 stycznia 2019 r., w punktach: 1) odrzucił wniosek o sporządzenie uzasadnienia postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 21 lipca 2020 r.; 2) odrzucił zażalenie na postanowienie z dnia 21 lipca 2020 r. wskazane w punkcie 1); 3) odrzucił skargę kasacyjną pozwanych M. L., J. L. i J. L. K..

W uzasadnieniu tego rozstrzygnięcia Sąd Apelacyjny wskazał, że postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym sąd uzasadnia tylko wtedy, gdy podlega ono zaskarżeniu. Zgodnie zaś z art. 394² § 1¹ k.p.c. zażalenie do innego składu sądu drugiej instancji przysługuje jedynie na postanowienia wymienione w punktach 1-7 przywołanego przepisu, przy czym postanowienie w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych, jak podkreślił Sąd Odwoławczy, nie zostało tam wymienione. W konsekwencji powyższych ustaleń oraz z uwagi na art. 328 § 4 k.p.c. orzeczono, jak w punkcie 1. Rozstrzygnięcie zawarte w punkcie 2) zaskarżonego postanowienia znalazło, w ocenie Sądu Apelacyjnego, umocowanie w art. 367 § 3 k.p.c. oraz art. 373 k.p.c. Jak zważył Sąd Odwoławczy skargę kasacyjną pozwanych małoletnich M. L., J. L. i J. L. K. odrzucono zgodnie z art. 112 ust.3 zdanie 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, z uwagi na okoliczność, iż skarga ta nie została opłacona, zaś termin do jej opłacenia upłynął bezskutecznie, z dniem 30 lipca 2020 r. Nadto, jak wskazał Sąd Apelacyjny w (...) wniosek małoletnich pozwanych o zwolnienie od opłaty od skargi kasacyjnej został oddalony, gdyż wnioskodawcy nie wykazali, aby nie posiadali środków na jej opłatę. Jak podkreślił Sąd Apelacyjny małoletni nabyli spadek po M. P. L. w udziale po 1/5 części każde z nich, który obejmuje nieruchomości i udziały w spółkach kapitałowych, a ponadto pozostają oni na utrzymaniu rodziców i w efekcie także ich rodzice mają obowiązek partycypowania w kosztach utrzymania swoich dzieci, w tym w kosztach nieodzownej opłaty sądowej.

Powyższe postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...) małoletni pozwani M. L., J. L. i J. L. K. zaskarżyli zażaleniem w części, to jest w zakresie: pkt 2) w przedmiocie odrzucenia zażalenia na postanowienie z dnia 21 lipca 2020 r. oraz w pkt 3) w przedmiocie odrzucenia ich skargi kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 7 stycznia 2020 r. Zaskarżonemu postanowieniu zarzucili naruszenie: art. 103 ust. 1 w zw. z art. 102 ust. 1 ustawy o kosztach

sądowych w sprawach cywilnych poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i w konsekwencji odmowę zwolnienia pozwanych od kosztów sądowych w całości oraz art. 233 w zw. z art. 327¹ k.p.c. poprzez przyjęcie, że pozwani nie przedstawili dowodów na potwierdzenie swojej niekorzystnej sytuacji ekonomicznej. We wnioskach M. L., J. L. i J. L. K. domagali się: uchylenia zaskarżonego postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 5 sierpnia 2020 r. w zakresie jego pkt 2 i 3), a ponadto na podstawie art. 380 k.p.c. wnieśli o rozpoznanie zasadności tego postanowienia odnośnie do jego pkt 2, to jest w przedmiocie odrzucenia zażalenia na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 21 lipca 2020 r.

W odpowiedzi na zażalenie Syndyk masy upadłości I. S.A. w upadłości likwidacyjnej wniósł o jego oddalenie w całości jako oczywiście bezzasadnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie pozwanych M. L., J. L. i J. L. K. odniosło skutek w części odnoszącej się do rozstrzygnięcia zawartego w pkt 3 zaskarżonego postanowienia, w pozostałej zaś części przedmiotowy środek zaskarżenia podlegał odrzuceniu.

W pierwszej kolejności należy odnieść się wniosku pozwanych o przeprowadzenie przez Sąd Najwyższy, na zasadzie z art. 380 k.p.c., kontroli zaskarżonego postanowienia w zakresie jego pkt 2. Skarżący prawidłowo wnosili o dokonanie przez Sąd Najwyższy kontroli postanowienia Sądu Apelacyjnego oddalającego wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych. Aczkolwiek omyłkowo w zażaleniu wskazano na postanowienie odrzucające zażalenie na postanowienie odmawiające zwolnienia od kosztów sądowych, jednak z uzasadnienia zażalenia wprost wynika, że chodzi o kontrolę tego pierwszego postanowienia, gdyż to ono legło u podstaw odrzucenia skargi kasacyjnej.

Zdaniem Sądu Najwyższego, rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu odrzucające skargę kasacyjną, a zawarte w pkt 3 zaskarżonego postanowienia nie mogło się ostać. Wprawdzie w praktyce orzeczniczej dominuje stanowisko, że osoba posiadająca wartościowe składniki majątku nie może zostać uznana za ubogą, do której możliwe jest zastosowanie dobrodziejstwa zwolnienia od kosztów sądowych (prawo pomocy), to coraz częściej w rachubę wchodzi rozstrzygnięcia, że w niektórych, szczególnych przypadkach sama „majątność”

strony nie może automatycznie skutkować odmową zwolnienia od kosztów sądowych. Przenosząc rozważania na grunt przedmiotowej sprawy małoletni skarżący, jak wynika z aktu poświadczenia dziedziczenia po M. P. L. z dnia 21 maja 2020 r. sporządzonego zaledwie na kilka dni przed wniesieniem przez nich skargi kasacyjnej, nabyli spadek w udziałach po 1/5 części każdy z nich. Majątek spadkowy obejmuje szereg środków trwałych, w szczególności nieruchomości, a także udziały w T. sp. z o.o. oraz Z. sp. z o.o. Skarżący, jako małoletni nie mogą utrzymać się samodzielnie, gdyż nie pracują, nie prowadzą działalności gospodarczej, a ich rodzice nie dysponują środkami pieniężnymi wystarczającymi na uiszczenie niemałej przecież opłaty sądowej od skargi kasacyjnej. Nadto, w realiach przedmiotowej sprawy, istotną okolicznością był fakt, że śmierć M. P. L. i przystąpienie skarżących do sprawy miało charakter niespodziewany i w konsekwencji nie mieli oni czasu, aby przygotować się do postępowania i zgromadzić żądane środki pieniężne, w szczególności ulokowane w środkach trwałych. Innymi słowy małoletni odziedziczyli wprawdzie majątek, ale z uwagi na bieg terminu do wniesienia skargi kasacyjnej trudno byłoby od nich wymagać, aby ze składników tego majątku uzyskali w wymaganym czasie środki na uiszczenie opłaty od skargi kasacyjnej. Nie bez znaczenia jest również aspekt konstytucyjny determinujący rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w tej materii. Rozpatrywaniu, bowiem, wniosku strony o zwolnienie od kosztów sądowych i oczekującej pomocy państwa w tym zakresie, powinna towarzyszyć szczególna skrupulatność, a jego ewentualne odrzucenie lub oddalenie powinno być szczególnie wnikliwie i dokładnie uzasadnione, aby nie mogło być potraktowane jako faktyczne odmówienie stronie prawa do sądu (art. 45 Konstytucji RP). Otóż zagwarantowane w Ustawie zasadniczej prawo do sądu to zarówno osobiste publiczne prawo podmiotowe, jak i podstawowy środek ochrony konstytucyjnych wolności i praw. Składową tego uprawnienia jest, w szczególności, prawo dostępu do sądu, to znaczy opcja uruchomienia procedury przed sądem. Ujęcie prawa do sądu jako jednego z konstytucyjnych praw (osobistych) jednostki zawiera w sobie zasadę o randze konstytucyjnej - dostępności do organów sprawujących wymiar sprawiedliwości. W sytuacji na przykład ustanowienia dość wysokich kosztów sądowych, czy też formalizowania wymogów procesowych w tym aspekcie może

zmaterializować się sytuacja, że rzeczony sformalizowanie będzie stało w opozycji z przywołaną konstytucyjnie zagwarantowaną dostępnością do sądu. Mając to wszystko na uwadze należy stwierdzić, że skoro wniosek małoletnich skarżących o zwolnienie ich od opłaty od skargi kasacyjnej powinien zostać przez Sąd Apelacyjny w (...) uwzględniony, to w konsekwencji bezzasadne było odrzucenie przez ten Sąd ich skargi postanowieniem z dnia 5 sierpnia 2020 r. Z tych względów Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone postanowienie zawarte w punkcie 3.

Odrzuceniu podlegało natomiast zażalenie w części odnoszącej się do punktu drugiego zaskarżonego postanowienia. Na postanowienie odrzucające zażalenie na postanowienie odmawiające zwolnienia od kosztów sądowych nie przysługuje bowiem zażalenie do Sądu Najwyższego (art. 394¹ k.p.c.).

Mając powyższe na względzie orzeczono jak w sentencji (art. 373 § 1 w zw. z art. 397 § 3 i art. 394¹ § 3 k.p.c. oraz art. 398¹⁵ § 1 zd. 1 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.).

jw